

Egyetemi könyvtárak Magyarországon

➔ Budaházy Ibolya

*Ember vigyázz, figyeld meg jól világot,
ez volt a múlt, emez a vad jelen, –
hordozd szívedben!*

(Radnóti Miklós)

Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma immár második alkalommal adja közre a magyarországi egyetemi könyvtárak történetét és szolgáltatásait bemutató kiadványát. Az igényes megjelenésű könyvet kellemes érzés kézbe venni, a gazdagon illusztrált ismertető érdekes betekintést nyújtanak a hazai felsőoktatás múltjába és jelenébe. A tájékozott olvasó már első pillantásra láthatja, hogy az öt évvel ezelőtti munka újabb kiadását tartja a kezében. A múltat idéző borító megegyezik a 2003-as kiadásával, csupán a szín és a cím alatti évszám jelzi, hogy az eltelt évek változásairól is olvashatunk benne, ugyanakkor ez a változatlanúság utal a folytonosságra.

Az első benyomás. Örömteli volt látni, hogy az egyetemi könyvtárak vezetői olyan könyv összeállításra vállalkoztak, melyben a múlt és a jelen kontextusában tűnnek fel a szolgáltatások, miközben a történetiség hangsúlyosabban érvényesül. Az összeállítás valódi értéke abban rejlik, hogy nem csupán a gyűjtemények történetét, hanem annak az oktatási intézménynek a történetét is, melynek szolgálatára a könyvtárat létrehozták. A klebelsbergi gondolat, mely szerint „az egyetem csak akkor életképes, ha ott tudományos szellem él, ha ott tudományos munka folyik”, lépten-nyomon visszatükröződik. Az egyes gyűjteményektől egy kicsit eltávolodva a magyarországi oktatáspolitikai legfontosabb állomásaival is megismerkedhetünk. A könyvtárak rövid, de átfogó bemutatása lehetőséget kínál arra, hogy az intézmények működését, gyűjtőkörü sajátosságait jobban megérthessük. Különösen fontos ez mostanság, amikor a könyvtárosok képzé-

sében egyre kevesebb idő jut a könyvtártörténeti tanulmányokra, értékeink megismerésére és megismertetésére. Az *Egyetemi könyvtárak Magyarországon* című kötetet a közreadó előrelátásának köszönhetően nem csak magyar nyelven, hanem angolul is kiadták, ezzel a határainkon kívül élők is közelebb kerülhetnek Közép-Európa eme kulturális kincsestárához.

„Egy nemzet naggyá csak akkor lehet, ha kebelében önálló kutatás folyik.” A kutatás azonban nem létezhet könyvtárak nélkül. Klebelsberg újabb örök érvényű megállapítása mentén haladva nézzük meg a könyv szerkezeti felépítését! Első pillantásra látszik, hogy oldalról oldalra ugyanaz a szerkesztési elv érvényesül mind a magyar, mind az angol nyelvű kiadásban. Az egyes fejezetek történeti bevezetése minden esetben az egyetem életének legfontosabb állomásait mutatja be az alapítástól egészen napjainkig. Ezt követi a könyvtártörténeti ismertető, melyben többnyire az utóbbi évszázad, illetve évtizedek eseményei dominálnak. Az utóbbi egy-két évtized szervezeti változásai, az integrációk olyan jelentős változásokat hoztak, melyek önállóan is megtöltenének egy-egy terjedelmesebb fejezetet. A historikus bevezetés után önvallomások következnek, melyekben eltérő hangsúllyal beszélnek az egyes gyűjtemények értékeiről, különgyűjteményeiről, valamint sorra veszik szolgáltatásaikat, legújabb fejlesztéseiket. A bemutatkozások végén a könyvtár fontosabb szolgáltatási helyeit, elérhetőségeit találhatjuk. Úgy tűnik, a kötet szerkesztői arra is ügyeltek, hogy minden egyetem hasonló terjedelemben mutakozhasson be, amely elv az angol nyelvű kiadásban is érvényesül. A *University libraries in Hungary* című kötet érdekessége, hogy nem követi szolgálai módon a 2008-as magyar nyelvű változatot, hanem bizonyos esetekben a hangsúlyokat a célközönséghez, illetve a magyar kiadás terjedelméhez igazítja.

Kritikai észrevételek. A legjobb szándék és a szép megjelenés ellenére többször bosszantó „apróságok” terelik el a figyelmet az érdekes olvasmányról. A helyesírási hibák, a fogalmazási bukfencek kapcsán több helyen felmerül a

kérdés, hogy azonos szöveg esetén az új kiadásba vajon hogyan kerülhettek a tévedések? A képek tekintetében is van egy-két apróság, amire a jövőben esetleg érdemes lenne jobban figyelni. Néhány helyen „szőrös” képek bukkannak fel, aminek oka, hogy nem nyomdai minőségű képeket szerkesztettek be az adott helyre. A színes fotók között – az angol nyelvű kiadásban – akad egy fekete-fehér is, ami nem található sem a magyar változatban, sem a képek jegyzékében. Összhatásában a 2008-as kiadás csekély mértékben tér el mind a szöveg, mind a képek tekintetében. Szerencsésebb lett volna, ha az elmúlt öt év változásai egy kissé markánsabban megmutatkoznak a könyvtárak bemutatásánál.

Vitathatatlan érdemek. A kiadvány egyik legnagyobb érdeme, hogy történeti szempontból olyan információkat vonultat fel akár az egyetemet, akár a gyűjteményt illetően, melyek egykor az egyetemi szemináriumokon hangzottak el. Az előadások többsége azonban ott is szinte csak a könyvgyűjtemény múltjára terjedt ki, a mögötte álló intézmény részleteiből tanulmányozására már akkor sem jutott elegendő idő. Az érdeklődők számára egy-egy képzőhely mélyebb megismeréséhez kiváló kiindulási alapot biztosíthat a jelen összeállítás. Az egyes könyvtárak és egyetemek történetén túl a könyvnek egy másik olvasata is létezik. A kíváncsi olvasó felfedezheti, hogy az egyes tudományterületek gyűjteményei hogyan vándoroltak városról városra, hogy az egyházi és a világi oktatás hogyan találta meg helyét az éppen aktuális oktatáspolitikában, és azt is, milyen irányvonalak jellemzik a mai kor képzési rendszerét a felsőoktatásban.

A könyvből a hazánkban használt integrált rendszerekről is átfogó képet kaphatunk, melyeknek szinte teljes palettája előfordul az ország legnagyobb gyűjteményeiben. A leírásokból az is kitűnik, hogy az egyes oktatási intézmények és könyvtáraik hogyan viszonyulnak a felhasználói igényekhez, hogy mely értékek mentén tervezik jövőbeni fejlesztéseiket. Manapság a tudományok dinamikus fejlődése miatt, a szakirodalom szinte feldolgozhatatlan tengerében, a gyűjteményekre egyre nagyobb teher hárul, így talán még inkább érvényes Eötvös megállapítása: „a derék kora követelményeinek tesz eleget, a derekabb a jövőnek is le-

rakja alapját.” A legtöbb helyen, úgy tűnik, a múlt és a jövő közti egyik erős kapcsolatot a digitalizálás jelentheti, hiszen a legfőbb cél a megőrzött és feltárt dokumentumok minél hatékonyabb szolgáltatása. Ennek egyik fontos összetevője a könyvtárak közti együttműködést támogató kommunikációs eszközök fejlesztése lehet, ami a sorozatos integrációk következtében egyben kényszerhelyzet is.

Reméljük, hogy a következő kiadványban a történeti érdekességek mellett az utolsó évtized eseményei is hangsúlyosabb szerepet kapnak, valamint az egyes intézmények, gyűjtemények távlati terveiről is bővebben olvashatunk. ■

Egyetemi könyvtárak Magyarországon 2008. Szerk.: Szögi László. Budapest, Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma, 2008. 175 p. = University libraries in Hungary 2008. Ed. by László Szögi. Budapest, The Board of University Library Directors, 2008. 175 p.

Levélféle a hajdúnánási könyvtár kiadványsorozatáról

◆ Bényei Miklós

Kedves Kolleginák és Kollégák!

Ha olykor – szerencsére elég gyakran – megadatik a tisztesség, hogy egyetemi vagy főiskolai hallgatónak helyismereti stúdiumot tarthatok, pozitív példaként szoktam hivatkozni a hajdúnánási Móricz Pál Városi Könyvtárra. Követhető példaként arra, hogy ügyszeretettel, hozzáértéssel, lelkesedéssel és mindenekelőtt a lokálpatrióta érzéstől fűtve viszonylag rövid idő alatt és aránylag csekély anyagi befektetéssel igen szép eredmények érhetők el.

A hajdúsági kisvárosban a meglehetősen szerény előzmények után a hetvenes évek elején vett nagyobb lendületet a helyismereti tevékenység. Lényegében akkor, amikor a Könyvtártudományi és Módszertani Központ kezdeményezésére és metodikai irányításával központilag szorgalmazni kezdték, hogy a megyei könyvtárak mellett, velük szorosan együttműködve – az akkori nomenklatúra sze-